

Eläinten terveyden valvonta 2014

Evira/1570/0411/2015

Eviran raportti
Hyväksymispäivä 26.5.2015

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

Hyväksyjä	Terhi Laaksonen
Esittelijä	Sirpa Kiviruusu
Lisätietoja	Sirpa Kiviruusu

Sisällysluettelo

1	ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAJUUDEN TOTEUTUMISESTA	4
2	VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN	5
2.1	<i>Kansallinen eläintautien valvontajärjestelmä.....</i>	5
2.2	<i>Vuosittaiset eläintautien seuranta- ja valvontaohjelmat.....</i>	8
3	TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS.....	13
3.1	<i>Todetut puutteet ja niiden yleisyys</i>	13
3.2	<i>Puutteiden analyysi</i>	13
4	AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	14
5	ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	14
5.1	<i>Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen</i>	14
5.2	<i>Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen</i>	15
5.3	<i>Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet</i>	15
6	VALVONNAN RESURSSIT	16
7	MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN	16

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAJUUDEN TOTEUTUMISESTA

Eläintautivalvonnan strategiset tavoitteet saavutettiin hyvin. Eläintautitilanne lakisääteisesti vastustettavien eläintautien osalta säilyi erinomaisena eikä Suomessa todettu uusia eläimistä ihmisiin tarttuvia tauteja (zoonooseja). Uuden eläintautilain voimaantulo vuoden alussa muutti käytäntöjä erityisesti eläintautiepäilyjen käsittelyssä vastuun siirtyessä entistä enemmän aluehallintovirastoille. Toisaalta lakimuutos alensi näytteiden lähettämisen kynnyksestä mahdollistamalla näytteiden lähettämisen entistä helpommin myös ilman varsinaista eläintautiepäilyä. Eräiden eläintautien terveystalvontaa muuttui vapaaehtoiseksi, mikä toisaalta parantaa valvontaan kuuluvien pitopaikkojen sitoutumista, mutta teetti aluehallintovirastoille jonkin verran lisätyötä, mikä saattoi verottaa muun tyyppisen valvonnan toteutumista joiltain osin. Yksi epätyypillisen scrapien tapaus todettiin 8-vuotiaalla lampaalla. Samoin joitakin orf-tapauksia todettiin myös lampailla. Yksi IB-tartunta todettiin suurehkolla kaupallisella broilertilalla sekä yhdellä munintakanatilalla. Kahdessa munintakanojen kasvattamossa todettiin IBD-tartunta (Gumboro-tauti). Keskykyhkyillä todettiin jälleen PMV-1 tartuntoja. Tartunnat eivät levinneet siipikarjatilaille.

Lohikalojen BKD-tartunta todettiin alkuvuodesta 2014 suurehkosta, poikasia tuottavasta kalanviljelylaitoksesta BKD-taudin suoja-alueella ja muualla maassa kerran pitopaikasta ja kerran luonnonvaraisista kaloista. IPN genoryhmän (gr 2) virustartunta todettiin sisävesialueella 6 pitopaikasta, joista kolmessa pitopaikassa ensimmäistä kertaa. IPN (gr 2) levisi sisävesialueelle vuonna 2012 ja on löydetty vuosina 2012–2014 sisävesialueella yhteensä 11 pitopaikasta. Merialueella IPN genoryhmän 2 virustartunta todettiin 7 pitopaikasta ja genoryhmän 6 virustartunta yhdestä pitopaikasta. Rapuruttoa todettiin luonnonvaraisista jokiravuista 2 eri vesistöstä.

Mehiläisten esikotelomätä todettiin 76 tarhaajan näytteistä. Muita mehiläisten tauteja tutkittiin lähinnä EU:n mehiläistautien pilottiprojektissa. Akariaasia todettiin kerran ja toukkamätää 6 kertaa. Nosemaa todettiin projektin näytteissä 30–44 %:lla tarhoista alueesta riippuen. Varroaa ei tutkittu rajoitusalueella, mutta vuosina 2012–2013 otettujen näytteiden perusteella sitä todetaan 20–90 %:lla tarhoista. Eniten *Varroa*-punkkia löydetään Etelä- ja Länsi-Suomesta.

Suomi pysyi edelleen vapaana naudan tarttuvasta leukoosista, IBR- ja BVD-tartunnoista, sikojen PRRS-taudista ja *Echinococcus multilocularis* -loisesta. Salmonellan esiintyvyys tuotantoeläimissä säilyi selvästi alle 1 % tasolla. Myös kalatautien osalta saavutetut tautivapaudet säilyivät edelleen. Hakemus vapaasta asemasta lohikalojen SAV-virusten osalta lähetettiin EU:hun alkuvuodesta 2015. BKD-taudin hävitysohjelmasta suoja-alueella luovuttiin ja BKD-tautia vastustetaan nyt vapaaehtoisen terveystalvontan avulla. Mehiläistautien osalta Ahvenanmaa pysyi vapaana *Varroa* -punkista.

Viranomaisen välisen koordinaation arvioitiin toimivan hyvin. Evisa teki tiivistä yhteistyötä aluehallintovirastojen ja Terveystalvontaan ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa tärkeimpien eläintautien ja zoonoosien uhkien torjumiseksi. Valvonnan riskiperusteisuuteen kiinnitettiin edelleen huomiota ja suunnitelmallisuutta pyrittiin kehittämään valvonnan ja tutkimuksen asiantuntijoiden yhteistyöllä. Talvontaa ja toimenpiteitä kohdistettiin tehostetusti erityisesti afrikkalaisen sikaruton sekä raivotaudin torjuntaan. Kansainvälisen eläinkaupan aiheuttamiin riskeihin kiinnitettiin edelleen suurta huomiota ja niitä pyrittiin minimoimaan tiedottamalla ja laittomasti maahan tuotujen lemmikkieläinten ja hevosten jäljittämällä ja tutkimisella. Vesiviljelylaitosten tarkastukset ja näytteenotto toteutuivat edellisvuosien tapaan tyydyttävästi.

2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

2.1 Kansallinen eläintautien valvontajärjestelmä

Eläintautivalvontaa tehdään aina eläinlääkärin asiakaskäynnin yhteydessä. Jokainen eläinlääkäri on eläintautilain nojalla velvollinen ilmoittamaan kunnaneläinlääkärille tai aluehallintovirastolle tiettyjen eläintautien epäilystä tai esiintymisestä alueellaan joko välittömästi tai kuukausittain. Lisäksi joidenkin eläintautien osalta toteutetaan vuosittaisia taudin esiintymisen seurantaohjelmia.

Eläintautiepäilyissä aluehallintoviraston tulee uuden eläintautilain mukaan tehdä päätös siitä, onko kyseessä virallinen eläintautiepäily, jolloin pitopaikalle voidaan muun muassa antaa päätös toimenpiteistä taudin leviämisen estämiseksi (aiemmin päätös pitopaikkaa koskevista rajoittavista määräyksistä). Näytteitä voidaan ottaa myös ilman virallista epäilyä, tietyn taudin poissulkemiseksi. Lakimuutos vaikutti useimpien eläinlajien kohdalla vain vähän tartunnan leviämisen estämiseksi annettujen päätösten suhteelliseen lukumäärään. Vaikutusta oli kuitenkin sikojen ja siipikarjan kohdalla, joiden osalta annettujen päätösten suhteellinen osuus epäilytapauksiin nähden oli selvästi aiempia vuosia pienempi (siat 90 % → 18 %, siipikarja 53 % → 0,9 %). Päätöksiä jätettiin antamatta lähinnä tapauksissa, joissa keinosiemennyskarjuilla todettiin hieman epäilyttäviä bruselloosin tai PRRS-taudin laboratoriotutkimustuloksia ja toisaalta siipikarjan emoparvissa epäilyttäviä Salmonella Gallinarum- tai Pullorum-tutkimustuloksia, eikä eläimillä havaittu tartuntaan viittaavia oireita.

Aluehallintovirastot tallensivat Elite-tietojärjestelmään 12 tautiepäilyyn perustuvaa taudin leviämisen estämiseksi annettua päätöstä. Näistä viisi koski epäilyä salmonellatartuntaa, kaksi afrikkalaista sikaruttoa, kaksi pernaruttoa, sekä yksi tallennettu epäilytapaus BSE:tä, yksi naudat tarttuvaa leukoosia ja yksi scrapieta. Todettujen tautitapausten vuoksi annettuja taudin leviämisen estämiseksi annettuja päätöksiä kirjattiin Elite-järjestelmään yhteensä kahdeksan, kaikki salmonellaa koskien.

Eviraan ilmoitetut, välittömään ilmoitusvelvollisuuteen perustuvat tautiepäilyilmoitukset on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Eviraan ilmoitetut, välittömään ilmoitusvelvollisuuteen perustuvat tautiepäilyilmoitukset vuonna 2014.

Eläinlaji	Ilmoitetut tautiepäilyt	Kliiniset epäilyt	Laboratorioepäilyt	Päätökset taudin leviämisen estämiseksi	Epäilty eläintauti	Todettu vastustettava eläintauti
Naudat	24	13	11	11	leukoosi, pernarutto, bruselloosi, paratuberkuloosi	ei
Siat	17	4	13	3	CSF/ASF, brusella, PRRS	ei
Hevoset	2	2	0	-	rabies	ei
Lampaat ja vuohet	10	8	2	4	scrapie, brusella, ORF/FMD/BT	1 epätyypillinen scrapie

Kalat	18	4	14	-	BKD, IPN2	ei
Siipikarja	23	5	18	2	AI, ND, IB, S. Gallinarum / Pullorum	ei
Lemmikit	41	35	0	0	Rabies, brucella canis, Mycobacterium sp	ei
Muut (lepakko, supikoira, saukko, kesykyyhky, villisika)	6	6	0	0	Rabies, PMV-1, ASF	ei
Yhteensä	141	77	58	20		

Kuukausi-ilmoitusjärjestelmä muuttui eläintautilainsäädännön muutosten myötä vuoden 2014 alusta, joten vuoden 2014 lukuja ei voi suoraan verrata aiempien vuosien lukuihin. Sairaskäyntien lukumääräilmoituksen rajaaminen pelkästään tuotantoeläimiin (hevoseet mukaan lukien) alensi osaltaan ilmoitettujen käyntien määrää. Praktiikkaa tehneiden eläinlääkärien kokonaislukumäärästä ei ole tarkkaa tietoa ja osa eläinlääkäriasemista antaa yhteisen kuukausi-ilmoituksen kaikkien eläinlääkäriensä osalta, joten kuukausi-ilmoittamisen todellista toteutumista suhteessa ilmoitusvelvollisten eläinlääkärien lukumäärään on vaikea tarkasti arvioida.

Ilmoitettavien tautien luettelo muuttui jonkin verran, ja ilmoituksessa tulee nyt antaa tieto siitä, koskeeko ilmoitus koko pitopaikkaa vai eläinyksilöitä. Aiempina vuosina sairaskäyntien lukumäärä on saattanut sisältää myös harraste- tai lemmikkieläinten hoitokäyntejä. Eläinlääkärien tekemien kuukausi-ilmoitusten mukaan tehtiin 79 376 sairaskäyntiä tuotantoeläinten pitopaikkoihin. Vuosina 2010 – 2014 raportoitujen kuukausi-ilmoitusten ja sairaskäyntien lukumäärä on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Kuukausi-ilmoitusten ja sairaskäyntien lukumäärä vuosina 2008 - 2013

Vuosi	Kuukausi-ilmoituksia	Raportoitu sairaskäyntien lukumäärä
2014		79 376 (tuotantoeläimet)
2013	3209	227 740
2012	3081	232 284
2011	3534	289 371
2010	3312	217 677
2009	2330	110 013
2008	2547	142 127

Kuukausi-ilmoituksissa raportoitavien epäiltyjen tai todettujen tarttuvien eläintautien määrissä ei tapahtunut oleellisia muutoksia. Eniten raportoitiin sikaruusutapauksia (312 yksilöä, 41 pitopaikkaa; 251 tapausta v. 2013), nautojen coronavirusripulia (44 pitopaikkaa; 16 tapausta vuonna 2013 ja 49 tapausta vuonna 2012), sekä listerioosia naudoilla (35 pitopaikkaa). Porojen orfia raportoitiin 25 tapausta (28 tapausta vuonna

2013 ja 8 tapausta vuonna 2012). Hevosten pääntautitapauksia raportoitiin vain kolme tapausta (14 tapausta vuonna 2013 ja 15 tapausta vuonna 2012). Virusaborttitapauksia ei raportoitu. Lemmikeillä (koirat, kissat, fretit) raportoitujen syyhytautitapausten lukumäärä laski vuoden 2012 157 tapauksesta vuonna 2013 77 raportoituun tapaukseen ja edelleen vuonna 2014 48 tapaukseen.

Antibiottiresistenttien bakteerikantojen (MRSA-kannat, ESBL-kannat, AmpC-beetalaktamaasia tai karbapenemaasia tuottavien bakteerien kannat) raportointi alkoi lainsäädäntömuutoksen myötä. MRSA-tartuntoja raportoitiin yhteensä 4 tapausta ja muita resistenttien bakteerikantojen löydöksiä 31 tapausta.

Taulukko 3. Aluehallintovirastojen kuukausi-ilmoituksissa raportoimat tarttuvien eläintautien tapaukset vuonna 2014.

Luokitus	Eläintauti	Yksilöt	Pitopaikat
Viipymättä ilmoitettavat	Salmonelloosi		23
	BKD-tauti		1
	Ei-vastustettavat bruselloosit	1	
	CEM-tauti		1
	Ekinokokkitartunnat (ei myyräekinokokki)	2	2
	IPN-tauti merialueella ja vaelluskalojen nousualueella		1
	Ei-vastustettavat mykobakteeritartunnat	1	1
	Orf		25
	Ei-vastustettavat salmonellatartunnat	4	2
	<i>Tritrichomonas foetus</i>		1
Eräät tartunnat tuotantoeläimillä	STEC-tartunnat		23
	Resistentit bakteerikannat		31
Naudat	Keuhkomato		1
	Listerioosi		35
	Laidunkuume		1
	<i>Mycoplasma bovis</i>		8
	Punatauti		1
	Pälvisiisa		27
	Valelehmärokko		1
	Coronavirusripuli		44
Lampaat ja vuohet	Borderin tauti		2
Siat	<i>Actinobacillus pleuropneumoniae</i>		12
	Aivastustauti		1
	Dysenteria		5
	Kampylobakteeri (siat)		1
	Kapi (siat)		1
	Sikainfluenssa		3
	Sikaruusu	312	41
Hevoset	Hevosinfluenssa		2
	Pääntauti		3
Siipikarja	AE		2

	Gumborotauti		2
	IB		3
	Kampylobakteeri (siipikarja)		6
	Marekin tauti		1
	Sikaruusu (siipikarja)		2
Mehiläiset ja kimalaiset	Nosematoosi		6
	Varroa		12
Vesieläimet	<i>Yersinia ruckeri</i>		1
Koirat, kissat ja fretit	Kettusyyhy	48	
	ESBL/AmpC/karbapenemaasiresistenssi	15	
	Leishmaniaasi	8	
	MRSA	4	
	Toksoplasmoosi	27	
Turkiseläimet	Kettusyyhy		1

2.2 Vuosittaiset eläintautien seuranta- ja valvontaohjelmat

Eläintautien seurantaohjelmia toteutetaan Eviran vuosittain laatiman erillisen seurantaohjelman mukaisesti. Useiden tautien osalta seuranta perustuu EU-lainsäädäntöön joko niin, että ohjelmaa toteutetaan koko EU:n alueella (esimerkiksi lintuinfluenssa-seuranta), tai Suomelle myönnetyn erityisaseman, kuten tautivapauden, säilyttämiseksi (esimerkiksi nautojen bruselloosi tai sikojen TGE). Lisäksi passiivista eläintautitilanteen seuranta tehdään tilakäynneillä ja kuolinsyyn selvitykseen tai muusta syystä lähetettyjen näytteiden tutkimuksilla.

Osa seurantaohjelmien näytteistä pyydetään suoraan teurastamoilta, joissa näytteenotosta vastaa viime kädessä Eviran tarkastuseläinlääkäri, ja osa pyydetään tankkimaitonäytteinä suoraan meijereiltä. Silloin kun näytteenotto edellyttää tilakäyntiä, kunnaneläinlääkäri käy ottamassa näytteet. Tällöin aluehallintovirasto (lääkineläinlääkäri) ohjaa ja valvoo näytteenoton toteutumista kokonaisuutena, ja ohjaa tarvittaessa näytteenoton muuhun pitopaikkaan tai määrää toisen kunnaneläinlääkäriin suorittamaan näytteenoton.

Eläintautiseurannan tulokset julkaistaan vuosittain Eläntaudit Suomessa – vuosiraportissa. Eläintautiseurannan tavoitteet ovat täyttyneet pääosin hyvin.

Salmonellavalvonta

Pakollisen salmonellavalvonnan piiriin kuuluvat raakamaitoa ja keinosiemennyssoneja tuottavat nautojen pitopaikat, myytäväksi tai luovutettavaksi tarkoitettuja uudistuseläimiä tuottavat sikojen pitopaikat, sekä kanat ja kalkkunat ja niistä saatava liha ja kananmunat. Tavoitteena on pitää salmonellan esiintyvyys alle 1 prosentissa ja tässä tavoitteessa pysyttiin. Uusia salmonellatapauksia todettiin yhdeksässä pitopaikassa, joista vasikkakasvattamoissa kolmessa pitopaikassa, viidessä muussa nautojen pitopaikassa sekä yhdessä tuotantopolven munintakanalassa. Lukumääräisesti uusia todettuja salmonellatartuntoja oli hieman edellisvuotta vähemmän (17 pitopaikkaa vuonna 2013 ja 12 pitopaikkaa vuonna 2012).

Siipikarjan pakollinen salmonellavalvonta kattaa broilerien, kalkkunoiden ja munintakanojen kaikki ikäpolvet sekä hautomot. Valvonnan piiriin kuuluvia pitopaikkoja on alle tuhat. Siipikarjan salmonellan viranomaisvalvonnan toteuma vaihteli AVI:n raporttien mukaan alueittain seuraavasti: Etelä-Suomi 94 % (44 valvontakäyntiä / suunnitelma 47 valvontakäyntiä), Lounais-Suomi 96 % (347 / 361 käyntiä), Länsi- ja Sisä-Suomi 75 % (183 / 243 käyntiä), Itä-Suomi 100 % (19 / 19 käyntiä), Pohjois-Suomi 55 % (6 / 11 käyntiä), Lappi 100 % (6 / 6 käyntiä). Koko maan osalta siipikarjan salmonellavalvonta toteutui kohtuullisen hyvin (88 % suunnitelmasta), ja monilla alueilla selvästi aiempia vuosia paremmin. Valvonnan toteutumisen arviointia haittaa se, ettei siipikarjalle ole olemassa rekisteriä, josta salmonellavalvontaan kuuluvien siipikarjatilojen perusjoukko olisi luotettavasti saatavilla. Aluehallintovirastoissa onkin pidettävä erillistä, omaa kirjanpitoa pitopaikoista valvonnan toteutumisen arvioimiseksi. Aiemmistä vuosista poiketen salmonellavalvonnan raportteja on myös saatu Aveihin selvästi aiempaa paremmin, johtuen eläintautilain mukaisten valvontakäyntien muutuneesta laskutuskäytännöstä. Valvonnan toteutumisen arviointi on siten helpompaa ja valvonnan toteumasta saatu kuva aiempia vuosia tarkempi. Valvontakäyntien raporteissa havaittuihin puutteisiin reagoitiin neuvonnalla.

Evira teki salmonellavalvontaa koskevan arviointi- ja ohjauskäynnin Lounais-Suomen ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoihin. Käynnillä todettiin salmonellavalvonnan ohjauksen toteutuvan pääosin hyvin molemmissa aluehallintovirastoissa, ja samalla käytiin läpi kehittämiskohteita valvonnan toteutumisen parantamiseksi. Käynnit koettiin molemmin puolin hyödyllisiksi.

Siipikarjan salmonellavalvonta on osa täydentävien ehtojen valvontaa. Satunnaisotannassa ei siipikarjatiloihin osunut valvottavaksi, mutta laajennuksen kautta tiloja valvottiin yhteensä kymmenen; kahdeksan Lounais-Suomen alueella ja kaksi Länsi- ja Sisä-Suomen alueella. Valvotuista tiloista seitsemällä havaittiin puutteita salmonellavalvontaohjelman ehtojen noudattamisessa. Kolmella tilalla ei puutteita havaittu.

Maedi-visna –ja scrapievalvonta

Pienten märehäntäjien maedi-visna- ja scrapie-terveysvalvonta muuttuivat vapaaehtoiseksi eläintautilain muutoksen myötä. Toimijoiden oli ilmoitettava pitopaikkansa uudelleen terveysvalvontaan, ja aluehallintovirastojen oli annettava päätös pitopaikan terveysluokituksesta. Terveysvalvontaan kuuluvien pitopaikkojen määrä väheni koko maassa 342:sta 248:aan, mutta toisaalta terveysluokituspäätökset työllistivät aluehallintovirastoja. Eniten maedi-visna -terveysvalvontaan kuuluvia pitopaikkoja on Länsi- ja Sisä-Suomen alueella, 81. Ahvenanmaan tiedot puuttuvat.

Scrapie-terveysvalvontaan liittyminen oli hitaampaa, ja siirtymäaika jatkettiin vuoden 2015 loppuun, erityisesti EU-komissiosta vasta vuoden 2015 alussa saatujen uusien tulkintojen vuoksi. Vuoden 2014 lopussa scrapie-terveysvalvontaan oli ilmoittautunut 214 pitopaikkaa.

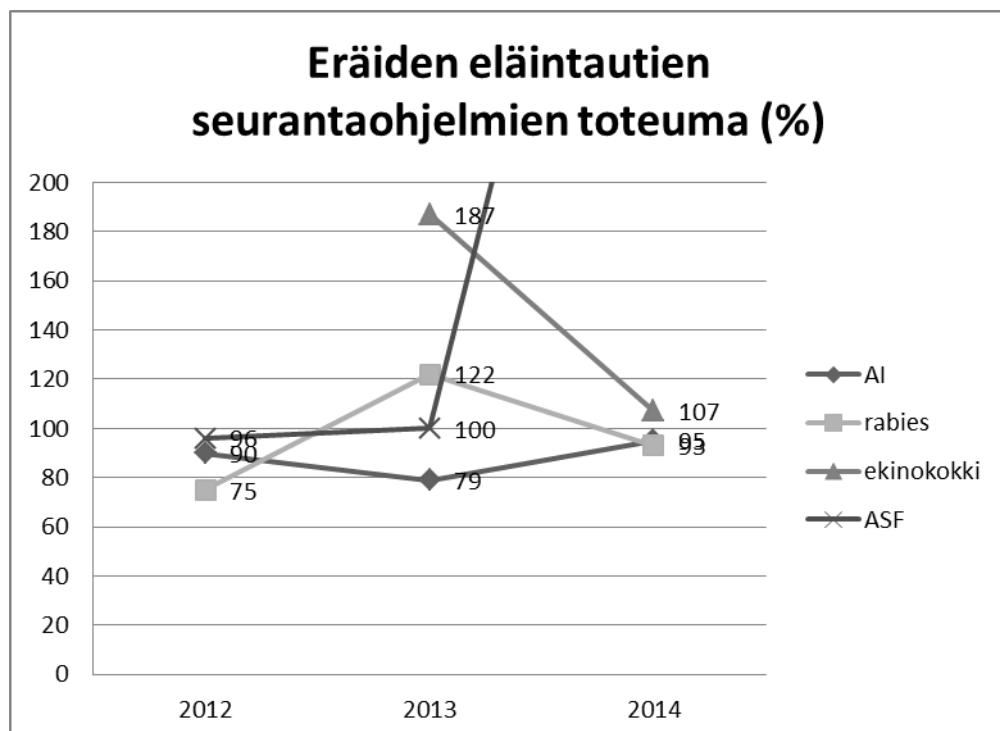
Afrikkalainen sikarutto (ASF)

Afrikkalaisen sikaruton tautitapauksia todettiin suuria määriä erityisesti Baltian maissa (Liettua, Latvia ja Viro). Tämän Suomea lähestyvän tautiuhan vuoksi myös eläintautivalmiutta nostettiin ASF:n varalta niin kaikissa aluehallintovirastoissa kuin Evirassa. Evira laati toimintaohjeita eläinlääkäreille ASF:n epäily- ja tautitapausten varalle. Etelä- ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastot järjestivät erilliset valmiusharjoitukset. Yhteistyötä metsästäjien kanssa tiivistettiin, ja näytteitä kuolleista tai metsästetyistä villisioista saatiinkin yli alkuperäisen tavoitteen.

Raivotauti

Raivotautiepäilyihin liittyvien tutkimusten lisäksi raivotautitilannetta seurataan vuosittain luonnonvaraisista eläimistä, erityisesti Itä-Suomen pienpedoista otetuilla näytteillä. Raivotaudin varalta tutkittiin yhteensä 653 eläintä (936 vuonna 2013). Raivotautia ei tutkimuksissa todettu. Aggressiivisen käytöksen tai hermosto-oireiden vuoksi tutkittiin 23 eläintä, lähinnä koiria ja kissoja. Maahantuotuja eläimiä tutkittiin raivotaudin varalta 13 eläintä. Rokotusalueelta kerättävissä näytteissä ei aivan saavutettu 360 tutkittavan eläimen tavoitetta; pienpetoja saatiin alueelta 335. Näytteiden saamisessa Evira on metsästäjien vapaaehtoisuuden varassa. Metsästäjiin on oltu aktiivisesti yhteydessä näytteiden saamiseksi.

Taulukko 4. Lintuinfluenssan (AI), rabieksen, ekinokokin ja afrikkalaisen sikaruton (ASF) seurantaohjelmien toteuma prosentteina tavoitteesta.

Vesiviljelylaitosten valvonta

Maassamme viljellään noin kahtakymmentä eri kalalajia. Kullekin vastustettavalle taudeille alttiit kalalajit on listattu lainsäädännössä ja tautivalvonta on kohdennettu näihin lajeihin. Kalanviljelylaitosten tautitilannetta seurataan riskiperusteisesti tehtävien tarkastusten ja näytteenoton avulla VHS, IHN, ISA, SVC ja KHV -virustautien osalta koko maassa, IPN -virustaudin varalta sisävesialueella ja *Gyrodactylus salaris* -loisen varalta Ylä-Lapin Jäämereen laskevissa vesistöissä. BKD-taudin hävitysohjelman mukainen valvonta BKD-taudin suoja-alueella lopetettiin. BKD tautia valvotaan kuitenkin tarkastuksin ja näytteenotoin vapaaehtoiseen terveysvalvontaan liitetyissä sisävesialueen pitopaikoissa. Ahvenanmaalla toteutetaan VHS-taudin hävitysohjelmaa. Lisäksi sisävesialueen lohikalalaitoksia tutkitaan SAV vapauden osoittamiseksi. Riskiperusteinen SAV-tautien valvonta aloitetaan 2015.

Rapulaitoksia valvotaan riskiperusteisesti äyriäisten valkopilkkutaudin varalta. Luonnonvaraisia rapuja lähetetään näytteeksi rapuruttoepäilyjen yhteydessä.

Vesiviljelylaitoksilla tehtiin kaikkiaan 152 tarkastusta. Näistä 130 tarkastusta tehtiin kalanviljelylaitoksilla ja 22 luonnonravintolammikoilla. Rapulaitoksilla ei tehty tarkastuskäyntejä.

Riskiperusteiseen virustautien valvontaan liittyvistä kalanviljelylaitosten tarkastuksista toteutui ESAVI:ssa 41 %, ISAVI:ssa 74 %, LSAVI:ssa 38 %, LSSAVI:ssa 73 %, PSAVI:ssa 98 % ja Lapin AVI:ssa 59 %. ISAVI:n ja LSAVI:n osalta onnistumisprosenttia ei ilmoitettu VASU-raportissa ja se laskettiin Eviran tietojen perusteella. Edelliseen vuoteen verrattuna tarkastukset onnistuivat huonommin Etelä-, Itä- ja Lounais-Suomen sekä Lapin aluehallintovirastojen alueella. Pohjois-Suomen ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoin alueella tulos parani. Alueiden väliset erot tarkastusten toteutumisessa ovat merkittävät. Erot johtuvat eroista käytettävissä olevien resurssien määrässä, mutta oletettavasti myös motivaatiolla, ohjauksella ja koulutuksella on merkitystä.

Luonnonravintolammikkoyrityksiä tarkastettiin 14. Tarkastus jäi tekemättä 86:lla luonnonravintolammikkotoimijalla / -yrityksessä. Myös luonnonravintolammikkotoimijoiden / -yritysten tarkastuksissa on selviä alueellisia eroja.

Vapaaehtoisen BKD-taudin terveysvalvontaan on liitetty 142 pitopaikkaa, joista 135:lle oli myönnetty terveystuokka 1. Ohjelmaan liittyneistä laitoksista 28 jäi tarkastamatta vuoden 2013 aikana. BKD-taudin suoja-alue purettiin 1.12.2014 ja osa suoja-alueella sijainneista pitopaikoista liittyi sen vuoksi terveysvalvontaan vasta 2014. *Gyrodactylus salaris* -loisen valvonta suoja-alueella hoidetaan suoraan Evirasta pyydettyinä näytteinä. Kaikki suunnitellut näytteet on toimitettu Eviraan. Ahvenanmaan VHS-hävitysohjelman toteutuneista tarkastuksista ei ole raportin tekohetkellä saatavilla tietoja. SAV-virusten osalta sisävesialueen laitosten tutkiminen on suunniteltu tehtäväksi kolmen vuoden aikana. Vuoden 2014 loppuun mennessä oli tutkittu 59 laitosta noin 130:sta tutkittavasta laitoksesta. Loput on tavoitteena tutkia vuonna 2015.

Virustautien (VHS; IHN; IPN) varalta tutkittujen kalojen määrä väheni noin 30 % edellisvuodesta. Laitoksia tutkittiin kuitenkin vain 6 % vähemmän, eli valvonta pysyi virusnäytteiden, eli tärkeimpien kalatautiemme tutkimisen osalta kattavuudeltaan samana. ISA-virusta tutkittiin Venäjän vienteihin liittyen. SVC tai KHV viruksia tutkitaan vain särkikaloista tai karpeista joita meillä ei juuri pidetä viljelylaitoksissa. BKD:tä tutkittiin kalamääräisesti vähemmän kuin edellisvuonna, mutta valvonta oli kattavampaa, koska näytteitä tutkittiin useammalta laitokselta (73) kuin vuonna 2013 (64 laitosta). *G. salaris* näytteet tutkittiin yhdeltä ja ainoalta suoja-alueen kalanviljelylaitokselta ja kalastajilta saaduista luonnonvaraisten kalojen evännäytteistä suunnitelman mukaisesti.

Kun kalanviljelylaitosten lohikalalojen emokalastoja uusitaan luonnonvaraisista kaloista, tutkitaan luonnosta pyydettyt kalat vastustettavien kalatautiin varalta ennen kuin niiden poikasia saa myydä eteenpäin tai istuttaa luonnonvesiin. Merialueelta tai merikalalojen nousualueelta peräisin olevat, lohikalalajeihin lukeutuvat emokalat tutkitaan IPN-virustartunnan varalta jos niiden sukusoluja otetaan haudontaan tai esikasvatukseen sisävesialueelle. Lisäksi sisävesialueelta peräisin olevat lohikalalajeihin lukeutuvat emokalat tutkitaan BKD-tartunnan varalta jos niiden jälkeläisiä otetaan viljelyyn BKD:n terveysvalvontaan kuuluvaan pitopaikkaan. Luonnonvaraisia kaloja tutkittiin 242 kpl VHS, IHN, IPN -tartuntojen varalta, 49 kpl ISAV-tartunnan varalta (Jäämereen laskevat vesistöt), 322 kpl BKD-tartunnan varalta ja 215 kpl SAV-tartunnan varalta. Kalatauteja tutkitaan myös vientiin ja tuontiin liittyen sekä tietysti tautiepäilyjen yhteydessä.

Ravunviljelylaitoksia ei tarkastettu. Eviran tietojen mukaan vuoden aikana olisi pitänyt tarkastaa 4 rapulaitosta. Rapujen viljelylle on hyvin vähän tarvetta vahvojen luonnonvaraisten rapukantojen vuoksi, joten tarkastamatta jääneet laitokset ovat saattaneet olla tyhjiä, vaikka eivät ole tehneet ilmoitusta toiminnan lopettamisesta vesiviljelyrekisteriin tai Eviralle, eikä tieto kunnaneläinlääkäriin selvityksestä ole tullut Eviraan asti.

Mehiläistautien valvonta

Mehiläisten tautien esiintymistä on tutkittu pääasiassa passiivisella seurannalla ja näytteiden tutkiminen on ollut pitkälti elinkeinon oman aktiivisuuden varassa.

Suurin osa mehiläisten näytteistä tulee Eviraan tutkittavaksi esikotelomädän (*P. larvae*) varalta. Esikotelomädän esiintyvyyttä ei seurata aktiivisena seurantatutkimuksena, mutta tarhaajat lähettävät itse ottamiaan omavalvontanäytteitä laboratorioon tutkittavaksi. Mikäli mehiläistarhalla epäillään esikotelomätää, tutkitaan tarha pesäkohtaisesti ja mikäli esikotelomätä todetaan, tutkitaan saman tarhaajan muut tarhat sekä tartuntatarhan kontaktitarhat. Esikotelomätätutkimukseen lähetettiin 4303 hunajanäytettä 320 tarhaajalta, kun 2013 vastaavat määrät olivat 3154 ja 196. 9,9 %:ssa näytteistä (tarhaajista 23 %:lla) todettiin *P. larvae*. Kliininen esikotelomätä todettiin kolmessa sikiökakkunäytteessä. Aiempina vuosina näytteistä on ollut positiivisia 20 – 30 % ja näytteitä lähettäneistä tarhaajista 40 – 50 %:lla on ollut positiivisia pesiä. Positiivisten näytteiden vähenemiseen lienee ollut vaikutusta elinkeinon omalla panostuksella taudin torjuntaan. Näytemäärän kasvuun on todennäköisesti myös vaikuttanut 2014 käynnissä ollut esikotelomätäasetuksen uudistus ja suunnitelmat tutkimuksen muuttamisesta maksulliseksi.

Varroa destructor -punkkia tutkittiin Ahvenanmaalla 36 tarhalta, Ahvenanmaa todettiin edelleen varroavapaaksi alueeksi. Manner-Suomessa punkkia on runsaasti, mutta pääosin se tunnistetaan kentällä ilman laboratorioanalyysiä.

2.3 Eläinrokotteiden laadunvalvonta

Evira toimii Suomessa eläinrokotteiden virallisena laadunvalvontalaboratoriona (OMCL, Official Medicines Control Laboratory). Evira tarkistaa kaikkien maahantuotujen rokote-erien analyysidokumentaatiot ja vapauttaa kaikki Suomessa eläimille käytävät rokote-erät myyntiin. Rokote-eriä tutkitaan satunnaisesti tai epäiltäessä esimerkiksi rokotteen turvallisuutta, tehoa tai laatua.

Jos jokin toinen OMCL on jo sertifioinut rokote-erän, Suomi tunnustaa sertifiointin. Muussa tapauksessa Eviralta pyydetään sertifiointia (ns. OBPR-menettely, Official Batch Protocol Review). Vuonna 2014 Evirassa sertifioitiin 114 rokote-erää. Lisäksi tunnustettiin 109 muualla sertifioitua rokote-erää ja vapautettiin kansallisesti 50 erää.

2.4 Laboratoriot

Evira toimii vastustettavien eläintautien kansallisena vertailulaboratoriona. Vastustettavia eläintauteja saadaan lisäksi tutkia Eviran siihen tarkoitukseen hyväksymässä laboratoriossa. Ilmoitettavia eläintauteja tutkivan laboratorion toiminnasta on tehtävä ennakolta ilmoitus Eviralle.

Eviran hyväksymiä, vastustettavien eläintautien tutkimuksia tekeviä laboratorioita oli 29, joista neljän toiminta päättyi vuoden loppuun mennessä. Ilmoitettavia tauteja tutkivia laboratorioita oli Eviran lisäksi 11.

3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

Toimijoiden lainkuuliaisuutta mitataan pakolliseen tai vapaaehtoiseen terveystalvontaan liittyvillä virkaeläinlääkärin käynneillä tehtyjen havaintojen kautta. Lisäksi havaittujen eläintautitapausten selvitystyöhön liittyy toimijan lainkuuliaisuuden arviointi.

3.1 *Todetut puutteet ja niiden yleisyys*

Eläintautiepäilyihin liittyvässä eläinlääkärien toiminnassa ei ole havaittu puutteita. Tämä edesauttaa merkittävästi hyvän eläintautitilanteen säilymistä. Eläintautiepäilyissä ja valvonnan toimia edellyttävissä eläintautitapauksissa on myös ryhdytty toimenpiteisiin viivytyksettä ja tehokkaasti.

Täydentävien ehtojen mukaisessa tarkastuksessa ei havaittu laiminlyöntejä eläintautien ilmoittamisessa.

Pääsääntöisesti terveystalvontaan liittyvä viranomaisvalvonta toteutui hyvin. Siipikarjatiheimmällä alueella Lounais-Suomessa sekä Länsi- ja Sisä-Suomessa entistä tiiviimpi salmonellan terveystalvonnan ohjaus edesauttoi valvonnan toteutumista ja yhdenmukaisuutta. Valvonnan toteutumisen arviointia häittää kuitenkin se seikka, ettei siipikarjalle ole olemassa rekisteriä, josta salmonellavalvontaan kuuluvien siipikarjatielöjen perusjoukko olisi luotettavasti saatavilla.

Täydentävien ehtojen mukaisessa salmonellavalvonnan toteutumisen valvonnassa seitsemällä tilalla valvotuista kymmenestä havaittiin laiminlyöntejä. Tilat olivat tulleet täydentävien ehtojen valvonnan piiriin laajennusten kautta.

Lampaiden maedi-visna- ja scrapie –terveystalvonnan toteutumista edesauttaa terveystalvonnan muuttuminen vapaaehtoiseksi. Vapaaehtoiseen terveystalvontaan liittyminen edellyttää ilmoittautumista aluehallintovirastolle ja selvitystä terveystalvonnan ehtojen noudattamisesta. Näin ollen terveystalvontaan ilmoittautuneiden osalta voidaan kaikkien todeta toteuttaneen terveystalvontaa lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Ahvenanmaan tiedot eivät olleet Eviran käytössä tätä raporttia laadittaessa.

3.2 *Puutteiden analyysi*

Säännöstenvastaisuudet olivat yksittäisiä eivätkä pääsääntöisesti vaarantaneet Suomen aiempien vuosien kaltaista hyvää eläintautitilannetta tai aiheuttaneet vaaraa ihmisille. Säännöstenvastainen eläinten maahantuonti muodostaa kuitenkin tässä suhteessa poikkeuksen. Niissäkin havaitut puutteet olivat kuitenkin yksittäisiä ja koskivat lähinnä lemmikkieläimiä tai hevosia.

Eläintautilain mukaisten maksullisten suoritteiden osin hankalaksi koettu laskutuskäytäntö on osaltaan vaikuttanut myönteiseen kehitykseen siten, että valvontakäytien raporteja on toimitettu kunnista ja valvontayksiköistä aluehallintovirastoihin selvästi aiempaa paremmin. Näin ollen puutteiden analysointi kattavasti ja aiempaa järjestelmällisemmin on muuttunut mahdolliseksi.

Puutteiden esiintyminen

Puutteita esiintyi lukumääräisesti aiempien vuosien tapaan yksittäisinä, eikä merkittäviä muutoksia ole havaittu. Puutteita esiintyi jokaisen AVIn alueella.

Eläintautiepäilyihin ja -tapauksiin liittyvien rikkomusten pienen määrän selittää osaltaan selkeä ja suoraviivainen lainsäädäntö sekä osaltaan tehokas valvonta eläintautitapauksissa. Eläinten terveyden lainsäädännön valvonnassa ei käytännössä ole juurikaan tulkinnan varaa. Eläintautien esiintymisen aiheuttamat tappiot vaikuttavat yleensä myös suoraan tuottajien toimeentuloon, joten tuottajilla on hyvä oma motivaatio noudattaa lainsäädäntöä. Yhdessä tapauksessa raportoitiin toimijan rikkoneen todetun salmonellan vuoksi annettua taudin leviämisen estämiseksi annettua päätöstä. Tällöin pienimuotoisen kanalan omistaja oli luovuttanut eläimiä toiseen pitopaikkaan annetun päätöksen vastaisesti.

Täydentävien ehtojen valvonnoissa havaitut puutteet liittyivät siipikarjatilojen salmonellanäytteenoton toteutuksen laiminlyönteihin. Puutteet arvioitiin pääsääntöisesti hyvin vähäisiksi. Täydentävien ehtojen kaikki valvonnat tehtiin hallinnollisina laajenuksina jo todettujen puutteiden seurauksena, joten puutteiden esiintymistiheys ei edusta koko siipikarjatilojen joukkoa.

Puutteista aiheutuvat riskit

Säännöstenvastaisuuksista ei pääsääntöisesti aiheutunut vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle, sillä kyseessä olivat lähinnä yksittäiseen yhteen tilaan tai toimijaan liittyvät vähäiset puutteet. Havaittujen eläintautitapauksien ei todettu johtuneen tuotantotiloilla tapahtuneista säännöstenvastaisuuksista. Eläintautiepäilyt ja tapaukset hoidettiin tehokkaasti, mikä osaltaan esti eläintauteihin liittyvien riskien toteutumisen.

Puutteiden syyt

Havaittujen säännöstenvastaisuuksien arvioitiin johtuvan yleisimmin yksittäisten toimijoiden tietämättömyydestä ja ammattitaidon puutteesta sekä sääntöjenvastaisuuksien puutteellisista seuraamuksista. Lainsäädännön todettiin muuttuneen mutkikkaammaksi ja toimijoihin kohdistuvan entistä enemmän velvoitteita, mikä lisää todennäköisyyttä, että joitakin vaatimuksia ei muisteta, ymmärretä tai muusta syystä rikotaan.

4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Lounais-Suomen AVI raportoi kolme siipikarjan salmonellavalvonnan arviointi- ja ohjauksikäyntiä. Evira teki salmonellan terveysvalvonnan arviointi- ja ohjauksikäynnin Lounais-Suomen sekä Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoihin.

Käyntien arvioitiin olevan hyödyllisiä ja tehostavan salmonellan pakollisen terveysvalvonnan toteutumista.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET***5.1 Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen***

Evira järjesti koulutusta Aluehallintovirastojen läänineläinlääkäreille kahtena päivänä vuonna 2013 säädösten tuntemuksen varmistamiseksi. Lisäksi Evira järjesti Valmiuspäivän valmiuseläinlääkärien kouluttamiseksi sekä Ajankohtaista eläintaudeista ja eläinten lääkitsemisestä –teemapäivän kaikkien eläinlääkärien kouluttamiseksi eläin-

tautilannetta ja eläintautien seuranta ja valvontaa koskevien vaatimusten tunte-
muksen varmistamiseksi. Evira antoi syventävää koulutusta eläintautivalvonnasta vir-
kaeläinlääkäreille suunnatulla koulutuksella. Eläinlääketieteen opiskelijoita 5. ja 6.
vuosikurssilla koulutettiin säädösten tuntemuksen varmistamiseksi. Lisäksi Eviran
asiantuntijat osallistuivat muiden tahojen järjestämiin koulutuksiin tuottajien koulutta-
miseksi. Tällaisia olivat muun muassa kalatautikoulutukset. Aluehallintovirastot rapor-
toivat pitäneensä yhteensä 20 luentoa toimijoille liittyen eläinten terveyteen.

Evira järjesti yhden kunnaneläinlääkäreiden koulutuksen vesiviljelylaitosten valvon-
nasta.

Aluehallintovirastot antoivat yhteensä 35 koulutuspäivää eläinlääkäreille eläinten ter-
veyden ja hyvinvoinnin alalta (44 koulutuspäivää vuonna 2013). Kaikki aluehallintovi-
rastot raportoivat järjestäneensä kyseisiä koulutuksia (Ahvenanmaan tiedot puuttu-
vat). Avien järjestämiin koulutuksiin osallistuttiin kaikista valvontayksiköistä. Aluehal-
lintovirastojen elintarvikevalvontaa sekä eläinten terveyden ja hyvinvointiin valvontaa
hoitavat virkamiehet osallistuivat koulutuksiin keskimäärin 9,7 päivänä henkilöä koh-
den. Arviointi- ja ohjauskäynneillä tehtyjä havaintoja hyödynnettiin koulutuksen suun-
taamisessa ja sisällössä.

Kaksi aluehallintovirastoa, Länsi- ja Sisä-Suomi ja Etelä-Suomi, järjestivät lisäksi af-
rikkalaisen sikaruton valmiusharjoituksen. Harjoitukseen osallistui läänineläinlääkärien
lisäksi kunnaneläinlääkäreitä, elinkeinon edustajia sekä rajoitetusti myös Evira. Mo-
lemmissa harjoituksissa testattiin olemassa olevia toimintaohjeita ja niiden käyttökelpo-
isuutta käytännön olosuhteissa todellista vastaavassa eläintautitilanteessa. Harjoi-
tusten arvioitiin parantavan valmiutta reagoida afrikkalaisen sikaruton epäilyihin ja
tauditapauksiin.

5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistami- nen

Aluehallintovirastot pyrkivät varmistamaan korjaavien toimenpiteiden toteutumisen
neuvomalla ja ohjaamalla kunnallisia valvontaviranomaisia valvontatilanteissa.
Eläintautilain mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja eläintautilain toimeenpanon
tehostamiseksi ja eläintautien leviämisen ehkäisemiseksi käytettiin aluehallintoviras-
toissa 54 kertaa. Eniten käytetyt keinot olivat 113 § mukainen määräys siirtokelpoi-
suuden puuttuessa (27 päätöstä) sekä 111 § mukainen kielto tai rajoitus (24 päätös-
tä). Poliisille tehtiin lisäksi kolme esitutkintapyyntöä.

Täydentävien ehtojen mukaisen salmonellavalvonnan laiminlyönteihin liittyvien puut-
teiden johdosta ehdotettiin viidessä tapauksessa yhden prosentin tukiseuraamusta ja
kahdessa tapauksessa kolmen prosentin tukiseuraamusta.

5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Eviran ja aluehallintovirastojen järjestämissä koulutuksissa käsiteltiin ajankohtaisia ja
toimenpiteitä vaativia eläintautien vastustamiseen liittyviä kysymyksiä sekä uuden
eläintautilainsäädännön toimeenpanoa.

Uusia ohjeita ja lomakkeita annettiin runsaasti uuden lainsäädännön toimeenpanon
varmistamiseksi esimerkiksi pakollisesta ja vapaaehtoisesta terveystarkastuksesta.
Eläintautiriskien arvioimisesta laitoksella ohjeistettiin eläinlääkäreitä
vesiviljelylaitosten tarkastusoppaassa.

6 VALVONNAN RESURSSIT

Aluehallintovirastot raportoivat käytössä olevat resurssit yhteisesti kaiken eläinten terveyden valvonnan osalta. Lukuihin sisältyy siten esimerkiksi sisämarkkina- tai kolmasmaatuonnin valvontaa ja sen ohjausta, mahdollisesti osittain sivutuotevalvontaa sekä osittain eläinlääkintähuollon valvontaa ja valvonnan ohjausta tekevien henkilöiden työpanosta varsinaisen eläinten terveyden valvonnan lisäksi.

Eläinten terveyteen Aveissa käytetty työpanos (12,20 htv) oli hieman pienempi kuin arvioitu tarve (16,40 htv). Laskennallinen vajeus oli siten 4,2 htv.

Erityisesti resurssivajetta raportoivat Itä-Suomi sekä Lounais-Suomi ja Länsi- ja Sisä-Suomi. Aluehallintovirastojen resurssivaje johtui osittain eläköitymisestä sekä muusta henkilöstön vaihtuvuudesta ja virkojen pitkistä täyttöajoina. Tilanteen koettiin hieman parantuneen edellisestä vuodesta sekä vuoden 2014 loppuvuotta kohden Itä-Suomea lukuun ottamatta, jossa aluehallintoviraston resurssivaje oli merkittävä ja häytti selvästi valvontasuunnitelman toteutumista. Etelä-Suomen AVI raportoi 2 – 3 htv:n vajeen tarpeeseen nähden valvontaeläinlääkiresursseissa. Ahvenanmaan tiedot puuttivat.

7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN

Eläintautilain kokonaisuudistus astui voimaan vuoden 2014 alusta. Lainsäädännön toimeenpanon jatkaminen sekä eläintautiuhkiin varautuminen erityisesti afrikkalaisen sikaruton, mutta myös muiden helposti leviävien eläintautien sekä laittomien tuontien aiheuttamien uhkien osalta työllistää valvontasektoria edelleen. Varautumista jatketaan harjoituksin ja toimintaohjeita uusimalla. Muutoin suurimmat muutokset eläintautilain kokonaisuudistukseen nähden on saatu pääosin pantua toimeen ja kyse on tässä vaiheessa toimintamallien vakiinnuttamisesta. EU:n eläintautiasetus aiheuttanee kuitenkin eläintautilain uudistustarpeen jälleen lähitulevaisuudessa.

Terveysvalvontaohjelmista maedi-visna –valvonta, scrapievalvonta ja hirvieläinten tuberkuloosivalvonta sekä BKD- valvonta muuttivat vapaaehtoisiksi, mikä aiheuttaa edelleen ohjeistustarvetta. Laboratorioiden huomattavasti laajentunut ilmoitusvelvollisuus ja kantälähetysvelvoite edellyttävät edelleen ohjeistusta laboratorioille, sekä toteutuman seurannan arviointia. Pitopaikoilta vaadittava tautisuojaus ja sen kirjallinen kuvaus on uusi asia, jonka toimeenpanon vaatima työpanos eri viranomaisissa on toistaiseksi avoinna. Eläinten keinolliseen lisääntymiseen liittyvät valvonnan muutokset aiheuttavat erityisesti aluehallintovirastoille edelleen työtä.

Uuden eläintautilain mukaan Evira voi määrääjäksi ja tiettyä tehtävää varten myöntää oikeuden toimia valtuutettuna tarkastajana, joka voi tehdä tarkastuksia tai näytteenottoja kunnaneläinlääkärin apuna tai sijasta. Valtuutettuja tarkastajia voidaan käyttää mm. mehiläistarhoilla mehiläisten esikotelomätä -tarkastuksissa ja -näytteenotoissa. Tarkastajien valtuutus ja valvonta tuovat kokonaisuudessaan runsaasti uusia tehtäviä Eviralle.

Lohikalojen alfavirukset (SAV) aiheuttavat PD- ja SD-tautia kaloilla. PD- ja SD-taudit ovat kansallisesti valvottavia eläintauteja, mutta niitä on tähän mennessä tutkittu vain satunnaisesti. EU:ssa suunnitellaan SAV-virusten listaamista vastustettavaksi kalataudiksi. Kansallisen SAV-vapaan aseman hakemiseksi käynnistettiin vuonna 2013 seurantaohjelma, jossa Suomen sisävesialueen lohikaloja kasvattavat kalanviljelylaitokset ja sisävesialueelta pyydetyt luonnonvaraiset kalat tutkitaan SAV-virusten varal-

ta. Tutkimusta jatkettiin 2014 ja jatketaan vielä 2015. Hakemus vapaan aseman saamiseksi lähetettiin vuoden 2015 alussa.

Nopean riskinarvioinnin työkalu on valmisteluvaiheessa Evirassa, ja sitä tullaan todennäköisesti käyttämään seurannan ja valvonnan suuntaamiseen. Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden, kuten eläinperäisten sivutuotteiden maahantuonnin, samoin kuin laittoman maahantuonnin aiheuttamaan eläintautiriskiä pyritään varautumaan riskiperusteisella valvonnalla. Eviran vuosittaista eläintautien seurantaohjelmaa kehitetään edelleen.

Riskiperusteisuutta on edelleen kehitettävä ottaen huomioon tilakoon kasvu, ketjuuntunut tuotanto usealla sektorilla sekä muut tekijät, kuten ilmaston lämpenemisen aiheuttamat uhat. Meneillään oleva tietojärjestelmän (Elvi) kehitystyö tulee osaltaan tukemaan tietojen saatavuutta, ajantasaisuutta ja hyödynnettävyyttä eläintautivalvonnassa. Toisaalta kehitystyö vie henkilöresursseja valvonnan ohjaukselta.

Uusia EHO-hankkeita ei ole tarkoitus asettaa, mutta valvonnan painopistealueita koskevaa ohjeistusta on tarkoitus lisätä.